

nejsou, moravským (do roku 1948) se věnuje J. Kubíček, slovenským L. Kačírek. Rozbor středočeských periodik archivní provenience podal P. Doležal.

Dále jsou v příspěvcích pojednána periodika z jednotlivých regionů a měst: z Pelhřimovska (M. Skořepová), z Českého ráje, Podkrkonoší a Pojizeří (K. Bílek), Trutnovska (V. Málek), středního Polabí (K. Pátrová – M. Pátra), Mostecka (M. Myšička) a Zlínska (J. Kaňka – P. Gajdošíková). Z konkrétních periodik byl analyzován sborník Ostrava (A. Barcuch) a týdeník Šariš (P. Koval).

Vydavatelskou činnost jednotlivých muzejních institucí zhodnotily příspěvky H. Stejskalové (Jihočeské muzeum) a J. Nováka (Muzeum Šumavy v Sušici). Zásluhy Josefa Oldřicha-Oldry Novotného o vlastivědu Českobrodsko zhodnotila M. Suchomelová.

Některé z příspěvků rozebírají společenské a národnostní faktory, které spolupůsobily při vzniku a vydávání určitých periodik. B. Roedl z tohoto pohledu zhodnotil česky a německy vycházející periodika v českém pohraničí, D. Coganová aktivitu učitelských jednot při vydávání vlastivědných sborníků Českého ráje a Podkrkonoší.

Poslední oddíl tvoří příspěvky specialistů, kteří se soustředili na přínos regionálních periodik k svému vědnímu oboru či podoboru, konkrétně k bibliografii a pomocným vědám historickým: numismatice (E. Šimek), epigrafice (J. Roháček), bibliografii (J. Kadnerová, V. Horčáková).

V regionální skladbě sborníku je patrná určitá nerovnoměrnost, respektive slabší zastoupení Moravy. Nicméně příspěvky ze

Slovenska zajímavě svědčí o společně prožitých historických etapě, která nalezla odraz i ve vzniku a vydávání řady regionálních sborníků. Soubor prezentovaných a z různých úhlů zhodnocených regionálních periodik je samozřejmě neúplný. Mnoho dalších, vycházejících z iniciativy jedinců i institucí po delší či kratší dobu, zůstalo stranou a na své zhodnocení teprve čekají. Této úlohy by se mohli ujmout především etnologové, neboť právě jim slouží regionální periodika jako nenahraditelný zdroj informací.

Lydia Petráňová (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Alena Nachtmannová, MEZI TRADICÍ A MÓDOU – ODÍVÁNÍ V ČECHÁCH OD RENESANCE K BAROKU. NPÚ ÚOP středních Čech v Praze, Havlíčkův Brod 2012, 303 s.–

Dějiny módy se v posledních dvaceti letech ocitají v popředí zájmu českých badatelů a především badatelek. Po letech, kdy jedinými dostupnými českými tituly byly většinou souhrnné práce Ludmily Kybalové, Mileny Lamarové či Zikmunda Wintera, začala vycházet specializovaná edice Dějiny odívání v nakladatelství Lidové noviny. Od roku 1996 bylo postupně publikováno osm dílů podrobného historického přehledu vývoje oděvu a módy v jednotlivých částech Evropy včetně situace v Čechách z pera Ludmily Kybalové. Dějiny odívání svým zpracováním a koncepcí ovlivnily a inspirovaly další autory. Ze zahraničí k nám přicházejí podnětné impulsy a zkušenosti se zpracováváním textilních památek a dalších pramenů, které pomáhají

důkladněji porozumět oděvu, jeho skladbě i vládnoucími módními vlnám v jednotlivých obdobích. Oděv a jeho součásti jsou aktuálně studovány z pohledu archeologického (Milena Bravermanová, Helena Březinová, Kristýna Urbanová), kunsthistorického (Lenka Vaňková) i historiografického (Milena Hajná, Markéta Marková, Zuzana Sařtalová).

Na sklonku minulého roku rozšířila Alena Nachtmannová výčet titulů zabývajících se dějinami odívání ve střední Evropě svou knihou věnovanou vývoji módy 17. století. Autorka již v úvodu upozorňuje, že svou práci orientovala převážně na textové prameny, především na pozůstalostní inventáře z měšťanského prostředí a další. Podrobné studium archiválií je autorčiným nejvýznamnějším přínosem k tématu. Studium inventářů má však omezenou vypovídací hodnotu. Použité názvy jednotlivých oděvních součástí – stejně jako dnes – nebyly ustálené, významy se mohou navzájem překrývat. Důležitou roli při jejich užití sehrávala osoba pisatele, který nemusel být plně obeznámen s dobovým zbožiznalstvím, určité názvy mohl preferovat apod. K pochopení označení je tedy nutné znát podobu předmětu v období před i po sledovaném období, aby mohl být interpretován co nejsprávněji. Dobové užití jednotlivých názvů oděvních součástí nelze jednoznačně rekonstruovat a nelze z nich odvozovat kupříkladu odlišnosti ve střihu, jak se místy autorka snaží naznačit.

Druhým pilířem textu je oblast ikonografie. Autorka využívá jak osobní, tak reprezentativní ikonografický materiál. Neoficiální zobrazení zastupují především vyobrazení z památníků a doprovodné ilustrace textových pramenů. Reprezentativní díla jsou pochopitelně zastoupena hojněji. Autorka používá idealizovaná zobrazení

na rytinách Václava Hollara či Abrahama Bosse, která konkretizuje pomocí portrétů různé umělecké úrovně a v několika málo případech funerální plastikou. Část citovaných vyobrazení je součástí obrazového doprovodu knihy. Pro zainteresovaného čtenáře jsou velmi zajímavé především dosud nepublikované portréty české šlechty a již zmíněné památníkové ilustrace.

Knihy je rozčleněna do pěti kapitol. První se věnuje předchozímu vývoji, skladbě oděvu 17. století a sociokulturním kontextům. Nástin staršího období svou obsáhlostí působí jako samostatná část. Popis oděvu 16. století je podrobně proveden kompilací dostupné literatury, avšak nepřináší nové informace. Jsou zmíněny všechny módní styly 16. století a jejich variace v jednotlivých evropských zemích. Při popisu jednotlivých módních linií a některých prvků se autorka nevyhýbá zhodnocení. Jelikož z dnešní perspektivy do několik set let starého vkusu nelze proniknout, mohou se zdát některá vyjádření až příliš expresivní.

V druhé kapitole autorka rozebírá skladbu šatníku mužů a žen v 17. století, včetně užití autentických názvů jednotlivých součástí. U jednotlivých historických označení usiluje postihnout etymologii a popřípadě variantu v němčině. Většinu dobových názvů se snaží naplnit konkrétním obsahem, nepočítá však příliš s překrýváním významů jednotlivých označení. Popis často budí dojem, že se jednalo o tvarově ustálenou součást oděvu. U vybraných oděvních součástí se autorka pokusila popsat používaný střih. Jak ale sama v úvodu upozorňuje, je popis užívaných střihů přes velkou snahu mnohdy nepřesný, neboť chybí srovnávací materiál i zkušenosti potřebné k jejich vyhodnocení. Kupříkladu pro tvarování dámských živůtků a kabátků

nebylo stěžejní složení zadního dílu ze čtyř částí (s. 120). Takové tvrzení by bylo třeba doložit podrobnějším rozбором střihové problematiky, kterou Alena Nachtmannová nenabízí. Boční šev, který v tomto případě dělí spíše prodloužené přední díly, se objevuje jen u části dochovaných exemplářů a v tehdejších střihových knihách nebyly boční švy vyznačovány. Pro celkový tvar je významnější tvarování zadního dílu do tvaru písmene *V*. Při popisu obuvi se autorka dopustila určitých terminologických nepřesností jako označení „podrážka“ pro podešev (s. 104), „kůže“ (s. 138) pro useň apod. Oblibu některých oděvních součástí a prvků jako fěrtochu či vícenásobného lemování posouvá až do počátku sledovaného období, ač se standardně udává jejich časté užívání od poloviny 16. století.

V další části je v tradičním řazení zachycen oděv jednotlivých stavů. Popis je proveden na základě odlišných typů pramenů, jak odpovídá míře jejich stavu a povaze. Oděvní zvyklosti jednotlivých sociálních vrstev jsou zachyceny nerovnoměrně. Popis odívání české šlechty je v některých částech doplněn útržky textů z prostředí francouzského dvora. Bez reflexe stejného detailu v českých pramenech se však tyto zmínky jeví jako nadbytečné. Měšťanské a venkovské prostředí je líčeno bez přesahů do situace v zahraničí, jen na základě domácích pramenů, což je pro vytyčený cíl mnohem výstižnější. Část věnovaná oděvu vojáků a lidí bez domova má nejbliže ke studiu každodennosti, neboť se zde nejvíce odráží vliv konstelace na nošený oděv.

Závěrem knihy se autorka pokouší vylíčit proměny odívání během života jedince a také běžné úkony s oděvem spojené, jako je jeho zhotovení, údržba a uložení. Kapitoly

jsou opět věnovány více šlechtickému a měšťanskému prostředí, s bohatší pramennou základnou. Popis oděvu jednotlivých životních etap a významných událostí je kvalitním pokusem o zachycení dobové skutečnosti. Stejně tak zajímavé informace přináší poslední kapitola, věnovaná údržbě a manipulaci s textilem v každodennosti 17. století.

Předností knihy Mezi tradicí a módou je netradičně zvolené období 17. století. Čtenáře zaujme rozsah archivních průzkumů, které byly pro napsání knihy podniknuty. Autorkou prezentované dosud nepublikované prameny jsou významným doplněním pohledu na dobový oděv a módu. Odborný přínos publikace nijak nesnižuje skutečnost, že v textu není reflektována významná publikace k tomuto období, *Fashion and Fiction* od Aileen Ribeiro, nebo že se do úvah autorky více nepromítly v literatuře citované články z období posledních pěti let. Kniha je významným a vítaným příspěvkem k zachycení oděvní kultury v českém prostředí vybraného období.

Veronika Pilná (KSA FF ZČU, Plzeň)

Juraj Zajonc, PREMENY VLÁKNA. Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied, Editin Ryba: Bratislava 2012, 235 s.–

Ačkoli se v posledních dvou desetiletích značně zvýšila produkce etnologické literatury, některá témata – kupodivu ani ta, týkající se tradiční kultury – stále nebyla dostatečně zpracována. Jednu z mezer zaplnil v loňském roce Juraj Zajonc knihou *Premeny vlákná*. Pro nás je o to cennější, že jde o analogické slovenské prostředí